

СУДОУСТРІЙ, ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

УДК 34.037

Меліхова Ю. О.,
*аспірант кафедри адвокатської майстерності
та міжнародної юридичної практики
Академії адвокатури України*

МЕХАНІЗМ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОВЖИВАННЯМ АДВОКАТАМИ ПРАВОВИМИ ГАРАНТІЯМИ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

MECHANISM OF COMBATING THE ABUSE BY ATTORNEYS OF THEIR LEGAL PROFESSIONAL GUARANTEES

У статті висвітлено проблему зловживання адвокатами правовими гарантіями їх професійної діяльності та досліджено правовий механізм боротьби із зазначеними неправомірними діями адвокатів з боку держави й органів адвокатського самоврядування. Розглянуті законодавчі процесуальні нововведення щодо неприпустимості зловживань адвокатами своїми процесуальними правами. Наведені види можливих наслідків і санкцій для адвокатів за такі дії.

Ключові слова: зловживання правовими гарантіями професійної адвокатської діяльності, неприпустимість зловживань адвокатами своїми професійними гарантіями, відповідальність за зловживання адвокатами гарантіями своєї професійної діяльності.

В статті освещена проблема злоупотребления адвокатами правовыми гарантиями их профессиональной деятельности; исследован правовой механизм борьбы с указанными неправомерными действиями адвокатов со стороны государства и органов адвокатского самоуправления. Рассмотрены законодательные процессуальные нововведения о недопустимости злоупотреблений адвокатами своими процессуальными правами. Приведены виды возможных последствий и санкций для адвокатов за такие действия.

Ключевые слова: злоупотребление правовыми гарантиями профессиональной адвокатской деятельности, недопустимость злоупотреблений адвокатами своими профессиональными гарантиями, ответственность за злоупотребление адвокатами гарантиями своей профессиональной деятельности.

The article deals with the problem of the advocates' abuse by legal guarantees of their professional working and explored the legal mechanism of combating such unlawful acts of advocates by the state and the bodies of advocate's self-government. Legislative procedural innovations are considered regarding the inadmissibility of attorneys' abuse by their procedural rights. The following types of possible consequences and sanctions for such kind of unlawful advocates' actions are given.

Key words: abuse of legal guarantees of professional advocate's working, inadmissibility of the abuse of advocates by their professional guarantees, responsibility for the abuse of attorneys by guarantees of their professional working.

Правові гарантії адвокатської діяльності є правовими засобами, закріпленими в нормах права, що забезпечують порядок їх реалізації, захист і поновлення прав адвокатів у разі їх порушення [5, с. 113–114]. На національному рівні перелік гарантій професійної адвокатської діяльності закріплений у ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076-17 від 05 липня 2012 р. [4], у якій зазначається, що професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються й охороняються Конституцією України, цим Законом та іншими законами.

Гарантованість інтересів адвокатів, а отже, і їх діяльності взагалі, відповідає гуманістичній спрямованості України, її Конституції, в якій закріплені святість і непорушність проголошених прав і свобод громадян (ст. 21, 64), серед яких одним з основних є право на правничу допомогу, яка реально і повноцінно може бути надана лише в умовах гарантованості адвокатської діяльності. Спостерігаючи певну спільність вимог, що ставляться до гарантованих прав осіб, інтереси яких представляє адвокат, і самого адвоката, необхідно все ж відзначити їх різницю

у деяких моментах. Якщо вказані вимоги є достатніми для визнання інтересу особи таким, що підлягає законодавчому регулюванню, то для подібного висновку стосовно інтересів адвоката необхідними є додаткові обмеження, що впливають із положень закону про мету адвокатської діяльності і засоби, які можна використовувати для її досягнення.

Очевидно, що для режиму правової держави однаково шкідливим може стати як нехтування інтересами адвокатів, так і, навпаки, забезпечення інтересів адвокатів без встановлення певних вимог, яким повинні відповідати подібні інтереси, пристосовуючись до них за своїм змістом і формою. Визнання того факту, що гарантії професійної адвокатської діяльності, тобто гарантії інтересів адвоката, є відносно самостійним правовим явищем і не повністю збігаються з гарантіями інтересів правосуддя та держави в цілому як за своїм змістом, так і за формою, і, збігаючись із гарантіями інтересів осіб, яких адвокати представляють, відрізняються від останніх застосовуваними засобами і способами гарантування, потребує відповіді питання стосовно

меж, у яких є допустимим забезпечення інтересів адвоката [7, с. 163–177].

Теоретичний аналіз правового механізму боротьби зі зловживаннями адвокатами гарантіями їх професійної діяльності здійснювали у своїх наукових дослідженнях такі вітчизняні учені-адвокати, як Т.В. Варфоломеєва, С.В. Гончаренко, О.Г. Яновська, М.А. Погорєцький. Українські правники, зокрема О. Дроздов, В. Паляничко, К. Безнощенко, висвітлювали цю проблематику у своїх публікаціях на шпальтах періодичних юридичних видань і профільних інтернет-ресурсів, розкриваючи питання зловживання процесуальними правами і професійними гарантіями адвокатів та усунення законодавчих прогалин і недоліків у цій сфері. Шляхи вирішення проблеми процесуальних порушень, що впливають із неправомірного застосування своїх процесуальних прав і правових професійних гарантій, в т. ч. і з боку адвокатів, та розроблення ефективних санкцій за такого роду дії, шукали у своїх дослідженнях російські науковці А.В. Юдін, Н.А. Чечина, італійський юрист, професор права М. Таруффо. Приділено увагу цій тематиці і редакціями офіційних інтернет-ресурсів Вищої кваліфікаційної дисциплінарної комісії адвокатури та Ради адвокатів Київської області.

Завдання дослідження – з'ясувати теоретичні та практичні аспекти неправомірного застосування адвокатами своїх законних професійних гарантій і процесуальних прав. Визначити особливості правового механізму боротьби з боку держави й органів адвокатського самоврядування зі зловживаннями представників адвокатського корпусу гарантіями своєї професійної діяльності. Одночасно дослідити правову позицію органів адвокатури з приводу необхідності запровадження методів боротьби зі зловживаннями громадянами своїм правом на оскарження дій адвокатів.

Розглядаючи питання про правові гарантії діяльності адвокатів, не можна повністю розкрити їх суть, не з'ясувавши їх місця і ролі у загальній системі правових гарантій. Вони представляються в нашій літературі у вигляді системи, елементами якої є гарантії інтересів держави й особистості. Кожен із елементів системи має свою соціальну і правову природу, свої завдання, справляє свій вплив на формування і застосування закону.

Інтереси держави далеко не завжди відповідають інтересам особистості (тим більше, коли йдеться про обвинуваченого або про його захисника, який представляє його інтереси), і навпаки, інтереси особистості іноді суперечать інтересам держави. Якщо б це було не так, то взагалі відпала б необхідність в існуванні права. Право тому й існує, що інтереси різних людей, особистості й суспільства, можуть вступати в колізію між собою, вихід із якої можливий шляхом або придушення одного з протилежних інтересів, або досягнення компромісу між ними.

Особливе місце займають у цій системі правові гарантії адвокатської діяльності. За своїм змістом вони слугують як інтересам держави, так і інтересам особистості; самі гарантії адвокатської діяльності

також займають проміжне місце між гарантіями інтересів держави і гарантіями інтересів особистості. Гарантії інтересів адвокатів частково збігаються з гарантіями інтересів держави. Цей збіг дістає вияв у виконанні адвокатами одного із завдань держави: захист прав і законних інтересів особи. У цій частині інтереси адвокатів і держави є схожими і мають одну мету. Однак завдання держави щодо забезпечення рівності осіб під час захисту ними своїх прав та інтересів і об'єктивності у вирішенні спірних питань уже ніяким чином не відповідає меті адвокатської діяльності, адже адвокат завжди діє в інтересах свого клієнта. Саме тому гарантованість інтересів держави і гарантованість адвокатської діяльності лише частково збігаються у своїй спрямованості.

У силу зазначеного у Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ст. 2) основного завдання діяльності адвоката, а саме здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, інтереси адвоката і його клієнта збігаються. Діяльність адвоката спрямована на реалізацію та захист прав особи, яка звернулася по допомогу, що й забезпечує прямо пропорційне співвідношення між гарантованістю інтересів клієнта й адвокатської діяльності. Однак вимога закону про використання лише законних засобів у здійсненні адвокатами своєї діяльності вже не повністю збігається з інтересами клієнта, але водночас відповідає інтересам держави. Таким чином, місце правових гарантій адвокатської діяльності в системі правових гарантій визначається завданнями, поставленими перед адвокатами, і правовими рамками, які визначають засоби виконання цих завдань, що обмежують адвоката у вчиненні діянь, що містять у собі ознаки зловживання адвокатом його законними процесуальними правами та гарантіями його професійної діяльності [7, с. 163–177].

Законність та ефективність судового процесу залежить не лише від досконалої процедури розгляду справ, але й від поведінки сторін і їх представників (адвокатів), добросовісного здійснення ними своїх процесуальних прав і виконання процесуальних обов'язків.

Сьогодні на законодавчому рівні закріплено принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами. Так, відповідно до ст. 44 Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, усі учасники судового процесу, в т. ч. і адвокати, повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається. Раніше цей принцип лише опосередковано виводився з норми про добросовісне виконання сторонами своїх зобов'язань. Сьогодні чинним законодавством України знову ж таки не передбачено конкретного визначення самого поняття «зловживання процесуальними правами», проте в кожному з процесуальних кодексів прописується перелік дій, які, залежно від обставин, суд може визнати зловживанням процесуальними правами. Окрім того, вказано, що, зважаючи на конкретні обставини, суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії,

що суперечать завданню цивільного (господарсько-го, адміністративного, кримінального) судочинства, тобто направлені не на справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення спорів, метою якого є ефективний захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави. Із зазначеного можна зробити висновок, що наведений перелік дій не є вичерпним, і в кожному конкретному випадку суд має оцінювати дії сторін та інших учасників процесу на предмет їх відповідності завданням судочинства.

У чинному процесуальному законодавстві йдеться лише про дії, які можна розцінювати як зловживання процесуальними правами. Хоча в практичній діяльності сторони та інші учасники судового процесу можуть зловживати процесуальними правами й ухиляючись від здійснення певних дій, тобто здійснювати зловживання у формі бездіяльності. Так, аналізуючи ЦПК, до бездіяльності сторін і третіх осіб, а також їхніх адвокатів, яка може бути розцінена як зловживання, є неявка в судове засідання, неподання доказів, витребуваних судом та ін. [1, с. 1].

У свою чергу, розглядаючи питання зловживання правовими гарантіями адвокатської діяльності, варто нагадати, що їх структура містить у собі три основні складові частини, а саме права й обов'язки самих адвокатів, процесуальна форма здійснення адвокатами своїх прав і обов'язків і правові санкції, що вживаються в разі порушення прав адвокатів або невиконання адвокатами своїх обов'язків. Перелічені елементи структури – кожен окремо і всі разом у своїй сукупності – гарантують дотримання прав і виконання обов'язків адвокатів під час здійснення їхньої професійної діяльності.

Що стосується прав і обов'язків адвокатів, то сама їх наявність гарантує повноцінну і сумлінну діяльність адвокатів зі здійснення своїх завдань. Наприклад, наявність у адвоката права збирати і подавати докази (ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 43, 83 ЦПК України) гарантує доказову функцію адвокатської діяльності.

Встановлена законом процесуальна форма здійснення адвокатами своїх прав та обов'язків передбачає не лише гарантію виконання завдань правосуддя і захисту інтересів держави, але й гарантує дотримання прав і законних інтересів осіб, яких представляє адвокат.

Водночас **правові санкції** дають можливість запобігати як порушенню прав адвокатів, так і невиконанню ними своїх обов'язків, відновлювати такі порушені права і карати за невиконання адвокатами своїх професійних обов'язків. Так, у п. 2 ч. 1 ст. 148 ЦПК вказано, що в разі зловживання процесуальними правами, вчинення дій або допущення бездіяльності з метою перешкоджання судочинству, суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи, в т. ч. і з адвоката, штрафу у сумі до від 0,3 до трьох розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Аналогічний розмір штрафу передбачено і Кодексом адміністративного судочинства України. У Госпо-

дарському процесуальному кодексі України штраф більший і складає суму від одного до десяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Тобто, вказана складова частина структури правових гарантій адвокатської діяльності забезпечує не лише дотримання гарантованих державою прав адвокатів, але й запобігає зловживанням своїми законними правами і професійними гарантіями з боку безпосередньо самих адвокатів [7, с. 163–177].

Накладення штрафу може бути одним із наслідків зловживання процесуальними правами стороною, її представником чи іншим учасником провадження, що оформляється ухвалою суду, яка може підлягати оскарженню. Такий вид відповідальності може вважатися найефективнішим, адже за правильного застосування цієї норми може забезпечити попередження зловживанням правами у майбутньому. Проте і тут є неточності та недоліки, оскільки, по-перше, не зрозуміло, чому законодавець передбачає можливість стягнення штрафу як з учасника провадження, так і з його представника, а по-друге, не визначено порядок виконання такої ухвали та чи зупиняє оскарження ухвали її виконання [1, с. 1].

Зазначимо, що у разі виявлення в діях адвоката ознак зловживання своїми процесуальними правами або професійними гарантіями, якщо така поведінка представника адвокатського корпусу буде розцінена як вчинення дисциплінарного проступку, адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав, передбачених законом. Перелік зазначених підстав встановлений ст. 34 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4] і містить у собі такі підстави, як порушення адвокатом вимог несумісності; порушення присяги адвоката України; порушення правил адвокатської етики; розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом, із чого вбачається, що задекларований Законом перелік підстав для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності не є вичерпним.

Право на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою (скаргою) щодо поведінки адвоката, яка може бути підставою для накладення на нього дисциплінарної відповідальності, має будь-яка особа, якій стали відомі факти такої поведінки. Однак положення ст. 36 Закону чітко регламентують, що дисциплінарну справу стосовно адвоката не може бути порушено за анонімною заявою (скаргою) або за заявою (скаргою), що не містить конкретних відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку адвоката.

Відповідно до ст. 35 Закону, за вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень: попередження; зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; для адвокатів України – позбавлення права на

заняття адвокатською діяльністю з подальшим виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

Законом встановлено і строкові обмеження притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку. Адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності протягом одного року з дня вчинення такого проступку [4].

Важливо відзначити, що дисциплінарна відповідальність адвоката настає не лише у разі порушення ним приписів профільного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», але і норм іншого вітчизняного законодавства, міжнародних актів про права і свободи людини, а також Правил адвокатської етики, котрі ґрунтовно регулюють професійну діяльність правозахисника, у т. ч. задекларованих у Присязі адвоката принципів його професійної діяльності, таких як принциповість, чесність, повага до професії тощо.

У введених Указом Президента України від 30 вересня 1999 р. змінах до Положення про кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури встановлено обов'язок КДКА здійснювати контроль за дотриманням адвокатами зобов'язань, що випливають із актів законодавства України та Правил адвокатської етики, тобто також йдеться про більш широкій обсяг обов'язків, котрі адвокати зобов'язані виконувати і за недотримання яких повинні відповідати (ч. 1 ст. 13) [2, с. 89].

На жаль, сьогодні на практиці випадки зловживань адвокатами правовими гарантіями своєї професійної діяльності, зокрема правами на захист з боку органів адвокатського самоврядування, не є одиничними. Питанням про те, як боротися із таким явищем і яким чином притягати таких адвокатів до відповідальності, серйозно стурбований Комітет захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Київської області.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики, кожен адвокат повинен чесно, розумно, сумлінно, законно, компетентно, добросовісно та кваліфіковано виконувати свої професійні обов'язки. Проте не всі представники адвокатської спільноти дотримуються цих, здавалося б, елементарних вимог законодавства.

Так, не є унікальним такий вид зловживання адвокатськими професійними гарантіями, як ідентифікація адвокатом приміщення, до якого він не має жодного відношення, як адвокатського, з метою «убезпечити» квартиру або офіс когось із клієнтів від обшуку чи інших слідчих дій з боку правоохоронних органів. Нерідко зустрічаються ситуації, коли під час проведення слідчих дій на таких «об'єктах» адвокати телефонують до Комітету захисту адвокатів із проханням втрутитися в ситуацію. Один із таких ганебних випадків «адвокатського прикриття» був проаналізований на одному із засідань Комітету захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій

адвокатської діяльності Ради адвокатів Київської області. Адвокат звернувся до Комітету з проханням втрутитися в процес обшуку орендованої ним квартири слідчим управління МВС. Він стверджував, що орендує цю квартиру і проживає там, а відтак там є його речі та документи, що містять адвокатську таємницю. Утім, вже під час слідчих дій адвокат відмовився від своїх слів і заявив, що його речей у вказаній квартирі немає взагалі. Як виявилось, у квартирі проживають сторонні чоловік і жінка.

Найбільше членів Комітету вразив саме факт відвертої брехні адвоката, адже, повіривши своєму колезі, права якого нібито грубо порушуються, чергові адвокати Комітету витратили цілий день на захист його інтересів під час обшуку у цій квартирі.

Як справедливо було відзначено, така практика є неприпустимою, адже, до прикладу, коли за дверима приміщення, котре позиціонується як власність адвоката, працює, наприклад, комерційна структура, діяльність якої викликає невпевненість у її законності, це ставить під сумнів етичні стандарти та професійний рівень сучасної української адвокатури в цілому.

Оскільки адвокати такими діями ганьблять адвокатське співтовариство та власну професійну діяльність, членами Ради було прийнято рішення, що у разі виявлення подібних ситуацій у майбутньому члени Комітету захисту прав адвокатів складатимуть Акт про відсутність підстав для участі у проведених таких слідчих дій, а до Кваліфікаційної дисциплінарної комісії адвокатури будуть передаватися матеріали про притягнення таких адвокатів до дисциплінарної відповідальності [8, с. 1].

Задля об'єктивності і неупередженості дослідження звернемо увагу і на те, що зловживання своїми законними правами і гарантіями може бути властивим не лише самим адвокатам, але й громадянам, що інколи безпідставно подають скарги до кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури з метою порушення дисциплінарної справи стосовно певного адвоката; ознаки дисциплінарного проступку в діях цього адвоката можуть бути завідомо відсутні для скаржника, що характеризує особу скаржника як недобросовісну, а її дії – як незаконні і неприйнятні в правовому громадянському суспільстві.

Так, Рішенням № VIII-017/2013 від 18 жовтня 2013 р. [9, с. 1] Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури встановила, що скаржниця, яка просить притягнути адвоката до дисциплінарної відповідальності, робить це безпідставно, тому що не надала жодних доказів зловживання адвокатом своїми процесуальними правами та порушення ним положень чинного законодавства України. Водночас адвокат у межах цього дисциплінарного провадження у своєму письмовому поясненні зазначив, що причиною подання скарги є наявність у нього іншої думки щодо заявленого позову та його правова позиція опонуючої сторони у справі. Комісія залишила зазначену скаргу на адвоката без задоволення, вказавши у своєму Рішенні, що: «Приписами ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»

визначений виключний перелік підстав притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Приписами ч. 2 ст. 36 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено, що не допускається зловживання правом на звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, у т. ч. ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката без достатніх підстав.

Дисциплінарну справу стосовно адвоката не може бути порушено за заявою (скаргою), яка не містить відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку адвоката».

Іншим Рішенням Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури № IV-009/2014 від 19 червня 2014 р. [10, с. 1] також було відмовлено в порушенні дисциплінарної справи стосовно адвоката. Цього разу відповідна заявниця вважала, що адвокат у здійсненні своєї адвокатської діяльності діяв незаконно, вдавався до тиску і залякування працівників медичного закладу, оскільки, на її думку, у своєму адвокатському запиті погрожував зазначеним працівникам втягуванням їх у судові процеси та викликом до суду; чим порушив норми Конституції України, Закону України «Про основи законодавства України про охорону здоров'я», Закону України «Про захист персональних даних», Присяги адвоката та Правил адвокатської етики. Однак, проаналізувавши зібрані у матеріалах дані, керуючись ст. 39 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», дисциплінарна палата дійшла висновку про відсутність у діяч адвоката ознак дисциплінарного проступку, аргументуючи це тим, що згідно із ч. 1 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів. Згідно з п. 2, 4, 11 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, Правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги. Звернення адвоката з адвокатським запитом не є порушенням чинного законодавства України, Присяги адвоката та Правил адвокатської етики.

Оскільки безпідставними скаргами на адвокатів «грішать» не лише особи, які в силу своєї необізнаності щодо положень чинного законодавства вважають, що адвокат у певній частині їх порушив, але й, що гірше та зовсім аморально, з мотивів особистої помсти і неприязні до адвоката, то сьогодні назріла нагальна потреба у встановленні заходів запобігання зловживання громадянами своїм правом на оскарження поведінки адвокатів. Саме тому вважаємо доцільним і цілком виправданим нововведення Ради адвокатів України, затверджене Рішенням від 16 листопада 2017 р., яким було запроваджено збір за розгляд скарг у дисциплінарних палатах регіональних КДКА і у Вищій КДКА. Тепер розмір плати за по-

дання скарги на адвоката складає один прожитковий мінімум для працездатних осіб і справляється після того, як дисциплінарна палата перевірить скаргу на відповідність вимогам до її оформлення [3, с. 1].

Так, Голова Вищої кваліфікаційної дисциплінарної комісії адвокатури Олександр Дроздов пояснив: «Наразі комісії розглядають скарги, які часто не завжди є обґрунтованими та мають на меті тиск на «незручного» адвоката. На жаль, окремі представники держорганів не є винятком, тому що вони є процесуальними опонентами захисників під час досудового розслідування і судового провадження. Вочевидь, таку позицію не можна вважати конструктивною, адже на вивчення, обговорення і прийняття рішень за безпідставними звинуваченнями витрачаються значні фінансові затрати, час і сили членів КДКА та ВКДКА. Припускаю, що на регіональному рівні ситуація, безумовно, ще складніша» [3, с. 1].

Тому, на думку голови ВКДКА, оплата за організаційно-технічне забезпечення розгляду скарг як на регіональному рівні, так і в місті Києві має стати певним бар'єром від безпідставних звинувачень адвокатів у порушенні Правил адвокатської етики та зловживанні правовими гарантіями професійної адвокатської діяльності, що, в т. ч., має на меті розвантажати дисциплінарні органи і підвищити оперативність розгляду дисциплінарних справ [3, с. 1].

Адвокатське мистецтво є сукупністю глибоких теоретичних знань, широкого та різноманітного практичного досвіду, скріплених високопрофесійною культурою та загальнолюдським рівнем моральності поведінки. Виходячи з цього, можна дійти висновку про визначеність адвокатської діяльності стандартами рівня фахової теоретичної та практичної підготовки, відповідності поведінки адвоката нормам моралі та професійної етики, специфічним вимогам, що визначені в положеннях чинного національного та міжнародного законодавства, нормативних актах органів адвокатського самоврядування [7, с. 220–228]. З метою забезпечення особливого правового статусу адвоката, реалізації, захисту і поновлення його порушених прав адвокат в Українській державі користується наданими йому законом професійними гарантіями своєї діяльності. Водночас вказані гарантії є нормативно врегульованими й обмежуються правовими рамками, які визначають засоби виконання адвокатських завдань, що стримують адвоката у вчиненні діянь, які містять у собі ознаки зловживання його законними процесуальними правами та професійними правовими гарантіями [7, с. 163–177].

Нововведенням процесуальних кодексів від 15 грудня 2017 р. було прямо задекларовано принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами, в т. ч. і з боку адвокатів, а також встановлення чіткої юридичної відповідальності за подібні неправомірні дії. Законодавцем передбачається, що вказані правові інструменти пришвидшать розгляд справ і нададуть суду дієві важелі у боротьбі з порушниками процесу. Запровадження відповідальності за зловживання процесуальними правами

на законодавчому рівні стимулюватиме учасників судового процесу, в т. ч. і адвокатів, добросовісно користуватися своїми процесуальними правами [6, с. 1]. Більш того, в разі виявлення у діях адвоката ознак зловживання своїми процесуальними правами чи професійними гарантіями, якщо така поведінка

представника адвокатської спільноти буде розцінена як вчинення дисциплінарного проступку, адвоката може бути притягнуто й до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження, який регламентується положеннями профільного Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безнощенко К. Відповідальність за зловживання процесуальними правами згідно з проектами нових кодексів. Закон і Бізнес: Відмова через безпідставність. 2017. URL: http://zib.com.ua/ua/130179vidpovidalnist_za_zlovzhivannya_procesualnimi_pravami_zgidno.html.
2. Варфоломєєва Т.В., Гончаренко С.В. Закон України «Про адвокатуру»: Науково-практичний коментар. К.: Юрінком Інтер, 2003. 431 с.
3. Дроздов О. Закон і Бізнес: У ВКДКА прокоментували введення збору за розгляд скарг. 2017. URL: <http://vkdka.org/zakon-i-biznes-u-vkdka-prokomentovali-vvedennya-zboru-za-rozglyad-skarg/>.
4. Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-17: Про адвокатуру та адвокатську діяльність / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. С. 282.
5. Іванцова А.В. Організаційні форми діяльності адвокатури: монографія. Харків: Видавництво «ФІНН», 2011. 248 с.
6. Паляничко В. У скільки обійдеться зловживання процесуальними правами? Ліга. Блоги: 2018. URL: <http://blog.liga.net/user/vpalianycho/article/29146.aspx>.
7. Погорецький М.А., Яновська О.Г. Адвокатура України: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2014. 368 с.
8. Рада адвокатів Київської області: За зловживання правами на захист – дисциплінарна відповідальність. URL: <http://radako.com.ua/news/za-zlovzhivannya-pravami-na-zahist-disciplinarna-vidpovidalnist#/0>.
9. Рішення ВКДКА від 18 жовтня 2013 р. № VIII-017/2013. URL: <http://vkdka.org/rishennya-viii-0172013/>.
10. Рішення ВКДКА від 19 червня 2014 р. № IV-009/2014. URL: <http://vkdka.org/rishennya-iv-0092014/>.